

Praksa Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Marina M. Simović

sekretar Ombudsmena za djecu Republike Srpske i docent Fakulteta pravnih nauka Univerziteta „Apeiroin“ u Banjoj Luci, Banjaluka, Bosna i Hercegovina

Primljen / Received: 22. juli 2016. / July 22, 2016

Prihvaćen / Accepted: 3. avgust 2016. / August 3, 2016

PRAVO NA LIČNU SLOBODU I SIGURNOST

U konkretnom slučaju postoji kršenje prava iz člana II/3d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1e., Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda budući da je apelantica prisilno smještena, odnosno lišena slobode u smislu Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom i Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom, te smještena u Zavod. Naime, time nije ispunjen zahtjev „zakonitosti“ u smislu ove konvencije, pri činjenci da Zakon o zaštiti lica definiše mogućnost, uslove, način i postupak zadržavanja, odnosno pritvaranja lica s mentalnim poremećajima, koji nije primijenjen u konkretnom slučaju. Takođe, postoji kršenje člana 5. stav 4., Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada o apelantičinom prisilnom smještaju, odnosno produženju prisilnog smještaja odluku nikada nije donio sud niti neki drugi nezavisni organ.

Iz obrazloženja:

a) Član 5. stav 1. tačka e., Evropske konvencije

Ustavni sud podsjeća na to da se prava utvrđena u članu 5. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Evropska konvencija), prema svom sadržaju, ubrajaju u osnovna prava zaštićena Evropskom konvencijom, odmah poslije prava na život. Član 5. Evropske konvencije pruža zaštitu prava na slobodu i zabranjuje proizvoljan odnos prema ograničavanju tog prava. Izuzeci od zabrane lišavanja slobode dati su u članu 5. stav 1., Evropske konvencije u kojem su navedeni slučajevi u kojim je dopušteno lišavanje slobode. To je iscrpan popis koji se mora usko tumačiti (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 18. januara 1978. godine, serija A-25). Samo takav pristup je konzistentan s ciljem člana 5. Evropske konvencije da osigura da niko neće biti proizvoljno lišen slobode (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Quinn*, presuda od 22. marta 1995. godine, serija A-311 i *Winterwerp protiv Holandije*, presuda od 24. oktobra 1979. godine, serija A-33). Osim toga, lišavanje slobode samo po sebi mora biti nametnuto u skladu

sa suštinskim proceduralnim propisima i pravilima primjenjivog domaćeg zakona. Nepoštovanje nekog suštinskog proceduralnog zahtjeva u domaćem zakonu, kao i neispunjavanje nekog proceduralnog aspekta, čak i kad prema stavu suda to nije suštinski važno, može dovesti do kršenja člana 5. stav 1., (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Bozano*, presuda od 18. decembra 1986. godine, serija A-111 i *Van der Leer*, od 21. februara 1990. godine, serija A-170).

S tim u vezi, Ustavni sud ukazuje na to da je Evropski sud za ljudska prava (u daljem tekstu: Evropski sud) u svojoj praksi utvrdio kriterije koji moraju biti ispunjeni da bi se pritvor mentalno oboljelog lica smatrao kao pritvor koji nije „proizvoljan“, tj. da bi bio ispunjen zahtjev „zakonitosti“ u smislu člana 5. stav 1e., Evropske konvencije. Prvo, „duševna poremećenost“ u smislu navedene odredbe mora biti, osim u hitnim slučajevima, pouzdano utvrđena pred nadležnim domaćim organom, na osnovu objektivne medicinske ekspertize. Drugo, „duševna poremećenost“ mora biti takve vrste ili stepena da opravdava prisilno zatvaranje takvog lica. Treće, pritvor smije trajati samo onoliko koliko traje medicinski poremećaj, odnosno određena jačina tog poremećaja (vidi Evropski sud, već citirana odluka *Winterwerp*, stav 39). Zatim, u slučajevima u kojima je pritvor potencijalno neograničen, moraju se vršiti povremene revizije pred „sudom“ koji ima ovlaštenja da naredi i otpuštanje, a pritvor mora biti u bolnici, klinici ili drugoj odgovarajućoj ustanovi koja ima takva ovlaštenja da lica drži u pritvoru (vidi Evropski sud, *X protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 5. novembra 1981. godine, serija A, broj 46, stav 43 i *Ashingdane protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 28. maja 1985. godine, serija A, broj 93, stav 44).

Ustavni sud prvenstveno uočava da je apelantica prvo bila smještena u Psihijatrijskoj bolnici kao prinudnoj hospitalizaciji. Apelantica je zatim, na prijedlog Psihijatrijske bolnice smještena u ustanovu socijalne zaštite, Zavod.

Apelantici je rješenjima Službe socijalne zaštite produžavano pravo na smještaj u Zavodu, u skladu s čl. 41. i 42. Federalnog zakona o osnovama socijalne zaštite (Zakon o osnovama

socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom - „Službeni glasnik FBiH“ br. 36/99., 54/04., 39/06. i 14/09.) i čl. 58., 59., 60. i 61. Kantonalnog zakona o socijalnoj zaštiti (Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom - „Službene novine Kantona Sarajevo“ br. 16/02., 8/03., 2/06., 21/06. i 17/10.). Prethodno navedenim članovima zakona regulisan je postupak ostvarivanja prava iz socijalne zaštite – smještaj u ustanovu socijalne zaštite, koje pod određenim uslovima mogu ostvariti osobe u stanju socijalne potrebe. Služba socijalne zaštite je u odgovoru na apelaciju navela da je apelantici pravnosnažnom sudskom presudom oduzeta poslovna sposobnost i da joj je postavljen staratelj. Dalje, putem ove službe, apelantica je smještena u ustanovu socijalne zaštite - Zavod, a po preporuci doktora Psihijatrijske bolnice i zbog toga što apelantica ne može da brine o sebi, a nema bližih srodnika koji bi preuzeli brigu o njoj. Služba socijalne zaštite smatra da odluku o apelantičinom zadržavanju u Zavodu ne donosi sud, jer se radi o poslovno nesposobnoj osobi koja je putem ove službe nakon prethodno provedenog postupka smještena u Zavod. Suprotno tome, apelantica tvrdi da je smještena u Zavod protiv svoje volje i da ga želi napustiti.

Ustavni sud napominje da postoji razlika između lišavanja slobode, koje nalaže zaštitu u skladu s članom 5. Evropske konvencije i samog ograničenja kretanja koje to ne čini. Kako bi se utvrdilo da li je neko „lišen slobode“ u smislu člana 5. Evropske konvencije, polazna tačka mora biti konkretna situacija u kojoj se ta osoba nalazi i pritom se mora uzeti u obzir niz kriterija kao što su tip, trajanje, posljedice i način provođenja mjere o kojoj je riječ. Razlika između lišavanja slobode i ograničavanja slobode zapravo je samo razlika u stepenu i intenzitetu, a ne u samoj prirodi ili suštini (vidi Evropski sud, već citirana odluka *Ashingdane protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, stav 41).

U konkretnom slučaju apelantica je, nakon prinudne hospitalizacije u Psihijatrijskoj bolnici, 2003. godine premještena iz Psihijatrijske bolnice u Zavod uz pratnju službene osobe Službe socijalne zaštite i radnika Policijske uprave Novo Sarajevo. Tokom navedenog perioda, Služba je donijela nova rješenja o produžavanju apelantičinog smještaja tek 2011. i 2012. godine, i to zbog bližeg preciziranja načina finansiranja troškova njenog smještaja u Zavod. Prema navodima Zavoda, apelantica je smještena u dijelu Zavoda koji je poluotvorenog tipa, te joj je omogućeno kretanje kako unutar tako i izvan kruga Zavoda. Imajući u vidu prethodno navedene okolnosti konkretnog slučaja, Ustavni sud zapaža da je apelantica prvo bila prinudno smještena u Psihijatrijsku bolnicu, zatim je prisilno premještena iz Psihijatrijske bolnice u Zavod i da, iako ima mogućnost da se kreće izvan kruga Zavoda, ona ga ne može samovoljno napustiti. Stoga Ustavni sud zaključuje da je u konkretnom slučaju došlo do lišavanja slobode apelantice.

Kako bi se ispunilo ono što je propisano članom 5. stav 1., Evropske konvencije, neophodno je da lišavanje slobode u konkretnom slučaju bude izvedeno „u skladu sa zakonom propisanim postupkom“, odnosno, da bude „zakonito“. U principu, „lišavanje slobode“ osobe s duševnim oboljenjem biće „zakonito“ u svrhu propisanu stavom 1 tačka e) samo ukoliko

se to lišavanje vrši u bolnici, na klinici ili drugoj odgovarajućoj instituciji (vidi Evropski sud, *Aerts protiv Belgije*, od 30. jula 1998. godine, stav 46.).

Ustavni sud primjećuje da, prema stanju spisa, nije bilo sudske odluke prilikom prinudne hospitalizacije apelantice u Psihijatrijsku bolnicu. Ustavni sud dalje zapaža da je apelantica smještena u Zavod - ustanovu socijalne zaštite u skladu s Federalnim zakonom o osnovama socijalne zaštite i Kantonalnim zakonom o socijalnoj zaštiti kojima se, između ostalog, uređuju socijalna zaštita građana i njihovih porodica, uslovi i postupak sticanja prava iz socijalne zaštite, a nikako ne propisuje postupak prisilnog smještaja lica s duševnim poremećajima u zdravstvene ustanove. Nasuprot tome, odredbama čl. 22-42. Zakona o zaštiti lica sa duševnim smetnjama („Službene novine FBiH“ br. 37/01., 40/02. i 52/11.) propisano je postupanje u odnosu na lice s težim duševnim smetnjama koje usljed svoje duševne smetnje ozbiljno i direktno ugrožava vlastiti život, zdravlje ili sigurnost, odnosno život, zdravlje ili sigurnost drugih lica.

Ustavni sud primjećuje da je odredbama člana 41. Zakona o zaštiti lica predviđeno da u slučaju otpusta osobe s duševnim smetnjama iz zdravstvene ustanove, koja zbog svojeg psihofizičkog stanja i uslova u kojima živi nije sposobna brinuti se o sebi niti ima osobe koje su po zakonu dužne i mogu se brinuti o njoj, premjestiti se iz zdravstvene ustanove u socijalnu ustanovu po postupku predviđenom Federalnim zakonom o osnovama socijalne zaštite. Međutim, u tom slučaju, zdravstvena ustanova je bila dužna odmah o tome obavijestiti sud koji je donio odluku o prisilnom smještaju ili otpustu (stav 2. prethodno navedenog člana). Ustavni sud je već naveo da, prema stanju spisa, nije bilo sudske odluke pri prinudnoj hospitalizaciji u Psihijatrijsku bolnicu, iako su bili dužni obavijestiti sud o tome u skladu s odredbama člana 27. Zakona o zaštiti lica. Sve i kad bi se uzelo da je Služba socijalne zaštite imala zakonsku mogućnost da smjesti apelanticu u Zavod, njeno početno lišavanje slobode nije bilo u skladu sa Zakonom o zaštiti lica, niti je u naknadnom periodu od devet godina bila donesena sudska odluka.

Ustavni sud je, u svojoj Odluci o dopustivosti i meritumu broj AP 3091/08. od 14. septembra 2010. godine (dostupna na www.ustavisud.ba), sličnog činjeničnog stanja, zaključio da „ako se imaju u vidu navedeni kriteriji, koji moraju biti ispunjeni da bi se pritvor smatrao zakonitim, [...] citirane odredbe Zakona o zaštiti lica upravo predviđaju, u vanparničnom postupku, utvrđivanje duševne poremećenosti pred nadležnim domaćim organom, na osnovu objektivne medicinske ekspertize, zatim omogućavaju da se ispita opravdavaju li vrsta i stepen `duševne poremećenosti` prisilno zatvaranje takvog lica, te propisuju ograničeno trajanje pritvora, odnosno prisilnog smještaja uz obavezu da zdravstvena ustanova u kojoj se nalazi to lice, po potrebi, dostavlja sudu izvještaje o zdravstvenom stanju tog lica“. U konkretnom slučaju Ustavni sud nalazi da je Služba socijalne zaštite imala mogućnost postupanja u smislu navedenih odredaba Zakona o zaštiti lica, ali iz dokumentacije dostavljene Ustavnom sudu ne proizlazi da je postupala u skla-

du s navedenim zakonom. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud nalazi da je prekršeno apelantičino pravo iz člana 5. stav 1e., Evropske konvencije jer njeno lišavanje slobode, tj. prisilni smještaj u Zavod, nije „zakonito“, kako to zahtijeva Evropska konvencija.

b) Član 5. stav 4., Evropske konvencije

Ustavni sud smatra da apelacija pokreće i pitanje je li apelantici omogućeno da o produžetku njenog lišavanja slobode, odnosno prisilnog smještaja odlučuje „sud“ u određenim vremenskim intervalima, kako to propisuje član 5. stav 4., Evropske konvencije.

Ustavni sud ukazuje na to da, prema praksi Evropskog suda, član 5. stav 4., Evropske konvencije ne garantuje pravo na sudsku kontrolu zakonitosti svih aspekata ili detalja lišavanja slobode, ali pruža krucijalne garancije protiv proizvoljnosti u odlučivanju o „lišavanju slobode“. Obaveza iz člana 5. stav 4., Evropske konvencije primjenjuje se nezavisno od toga prema kojem je osnovu lice lišeno slobode, dakle i u slučaju kad se radi o osnovu iz člana 5. stav 1e., Evropske konvencije. Cjelovita analiza člana 5. stav 4., Evropske konvencije ukazuje na to da u odnosu na lišavanje slobode pojam „zakonitosti“ mora imati isti značaj u st. 1e. i 4. člana 5. Evropske konvencije. Stoga, domaće pravno sredstvo koje mora biti dostupno prema članu 5. stav 4., Evropske konvencije i mora omogućiti preispitivanje uslova koji su, prema članu 5. stav 1e., suštinski ne samo za „zakonitost“ inicijalnog lišavanja slobode lica na osnovu „duševnog poremećaja“ već i za „zakonitost“ produženja trajanja, te mjere putem periodičnog ispitivanja (vidi Evropski sud, *X protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 5. novembra 1981. godine, serija A, broj 46. stav 58., i *Kolanis protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 21. juna 2005. godine, aplikacija broj 517/02, stav 80.).

Dakle, član 5. stav 4., Evropske konvencije garantuje licu lišenom slobode da mora imati pristup „sudu“ koji bi mogao ispitati zakonitost, kako inicijalnog lišavanja slobode, tako i produženja trajanja te mjere. Prema praksi Evropskog suda, ključni element ove obaveze jeste da nadzor nad zakonitošću lišavanja slobode mora vršiti sud, ali to ne mora biti „klasični sud koji je integrisan u standardnu sudsku mašineriju države“ (vidi Evropski sud, *Weeks protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 2. marta 1987. godine, serija A, broj 114, stav 61.). Međutim, to mora biti organ koji ima „sudski karakter“. Da bi imao „sudski karakter“, taj organ mora biti „nezavisan od izvršne vlasti i strana u postupku“ (vidi Evropski sud, *De Wilde, Ooms i Versyp protiv Belgije*, presuda od 18. novembra 1971. godine, serija A, broj 12, st. 76. i 77.), te mora imati nadležnost da donese obavezujuću odluku koja može voditi i puštanju lica na slobodu. Ovaj organ, takođe, mora pružiti „proceduralne garancije koje su odgovarajuće za konkretnu vrstu lišavanja slobode“, koje nisu „značajno manje“ od garancija u krivičnom postupku, kada je rezultat lišavanja slobode dugotrajno zatvaranje lica. Naročito, ove garancije podrazumijevaju usmenu raspravu, uz pravnu pomoć u postupku u kojem učestvuju obje strane, razmatranje zakonitosti pritvora u najširem smislu, te odluku koja mora biti donesena brzo.

U konkretnom slučaju Ustavni sud nalazi da Federalni zakon o osnovama socijalne zaštite i Kantonalni zakon o socijalnoj zaštiti, na osnovu kojih je apelantica smještena u Zavod, ne predviđaju obavezan nadzor nad zakonitošću lišavanja slobode, odnosno prisilnog smještaja koji mora vršiti sud ili organ koji mora biti „nezavisan od izvršne vlasti i strana u postupku“, kako to predviđa Evropska konvencija. Naime, nesporna je činjenica da je apelantica od 2003. godine prisilno smještena u Zavod, dakle, devet godine, u kojem periodu nikada nije izvedena pred sud niti drugi nezavisni organ, izuzev u postupku oduzimanja poslovne sposobnosti. Ustavni sud nalazi da odredbe čl. 22-42. Zakona o zaštiti lica predviđaju obavezu odluku suda, tj. da isključivo sud odlučuje o prisilnom smještaju duševno poremećenog lica, zatim da isključivo sud odlučuje o produženju prisilnog smještaja, kao i o otpustu iz zdravstvene ustanove. Dalje je utvrđeno da odredba člana 30. stav 3., Zakona o zaštiti lica predviđa i mogućnost saslušanja tog lica, ako to neće ugroziti njegovo zdravlje.

Navedeno ukazuje na to da je Zakonom o zaštiti lica propisano koji sud u kojem postupku može vršiti ispitivanje zakonitosti produženja prisilnog smještaja i u kojim vremenskim intervalima, koje su procesne garancije na raspolaganju, te u kojem roku se odluka o tome mora donijeti. Imajući u vidu činjenicu da je već prethodno konstatovao da Služba socijalne zaštite nije postupala u smislu navedenih odredaba Zakona o zaštiti lica, nego da je apelantičin prisilni smještaj izvršila u smislu odredaba Federalnog zakona o osnovama socijalne zaštite i Kantonalnog zakona o socijalnoj zaštiti koji ne predviđaju niti jedan kriterij koji mora biti ispunjen u smislu člana 5. stav 4., Evropske konvencije, Ustavni sud smatra da je na ovaj način prekršeno apelantičino pravo iz člana 5. stav 4., Evropske konvencije.

Na osnovu navedenog, Ustavni sud zaključuje da je u konkretnom slučaju povrijeđeno apelantičino pravo na ličnu slobodu i sigurnost iz člana II/3d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5., stav 1e. i stav 4., Evropske konvencije.

Pitanje naknade nematerijalne štete

Apelantica je zatražila naknadu nematerijalne štete u visini od 20.000,00 evra. U smislu člana 76. stav 2., Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud, izuzetno na zahtjev apelanata, može odrediti naknadu nematerijalne štete. Međutim, Ustavni sud podsjeća na to da, za razliku od postupka pred redovnim sudovima, naknadu nematerijalne štete određuje u posebnim slučajevima kršenja zagarantovanih ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ustavni sud smatra da u ovom izuzetnom slučaju, s obzirom na sve njegove okolnosti, apelantici treba dosuditi novčani iznos od 5.000,00 KM na ime nematerijalne štete zbog utvrđenog kršenja ustavnog prava. Ovaj iznos apelantici je dužna isplatiti Vlada Kantona Sarajevo, s obzirom na sjedište Službe socijalne zaštite, u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 2472/11 od 31. januara 2013. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Ponavljanje postupka

Ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1., Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada u okolnostima konkretnog slučaja nema ništa što bi uputilo na zaključak da postupak sagledan u cjelini nije bio pravičan s obzirom na to da apelantu nije bila uskraćena mogućnost da se u ponovljenom krivičnom postupku, u kojem je prethodno bio osuđen u odsutnosti, upozna s činjeničnim i pravnim osnovama optužbe protiv njega i da se u toku cijelog postupka o njima izjašnjava pri čemu je postupak proveden u skladu sa relevantnim procesnim zakonom, a iz obrazloženja osporenih odluka proizlazi da su redovni sudovi činjenično stanje utvrdili na temelju dokaza optužbe i odbrane provedenih na glavnom pretresu u apelantovom prisustvu.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju Ustavni sud primjećuje da iz obrazloženja osporenih presuda proizlazi da je činjenično stanje utvrđeno na temelju pojedinačno pobrojanih dokaza, iskaza saslušanih svjedoka, materijalnih dokaza, nalaza i mišljenja vještaka medicinske struke. Apelant ne tvrdi, a to nije moguće zaključiti ni iz uvida u spis Kantonalnog suda, da mu je u toku postupka pred redovnim sudovima bila uskraćena mogućnost da ove dokaze osporava, da predlaže provođenje dokaza, odnosno da je sud bez razloga odbio ili se nije izjasnio o nekom od dokaza koji je predlagao, a koji nisu provedeni. Takođe, apelant ne tvrdi da je bilo koji od dokaza koji je provedeni i na kojim su zasnovane osporene presude, pribavljen na nezakonit način i da kao takav nije mogao biti dio procesne građe. Zatim, iz obrazloženja osporenih presuda proizlazi da je upravo na takvoj dokaznoj građi pred redovnim sudovima i utvrđeno činjenično stanje, te da pri tom nisu izostali detaljni razlozi i obrazloženja na temelju kojih je utvrđena određena odlučna činjenica, a koji su činili osnov za utvrđivanje postojanja krivičnog djela i apelantove krivice. Najzad, u vezi s apelantovom tvrdnjom da je pogrešan zaključak redovnih sudova u pogledu njegovog alibija, tj. da je u relevantnom periodu boravio u Njemačkoj, Ustavni sud primjećuje da iz osporenih presuda proizlazi, a što apelant i ne osporava, da se inkriminirani događaj desio 17. juna 1993. godine, a da je u postupku pred redovnim sudovima utvrđeno, a što apelant ne osporava ni u apelaciji, na temelju materijalnog dokaza - dopisa II Glavnog odjela za stanovništvo pokrajine Minhen, da je u SR Njemačku ušao 4. jula 1993. godine. Pri tom, u obrazloženjima osporenih presuda iscrpno su navedeni razlozi i obrazloženja zbog koji nisu prihvaćeni iskazi svjedoka odbrane na okolnosti njegovog alibija, a taj zaključak je zasnovan na dovođenju u vezu iskaza ovih svjedoka s drugim provedenim dokazima. Stoga, Ustavni sud nije mogao prihvatiti kao osnovane apelantove navode ni u ovom dijelu.

U vezi s dopunama apelacije, koje se suštinski tiču prava na pravično suđenje, Ustavni sud najprije ukazuje na član 18. stav 1., Pravila Ustavnog suda koji kao uslov dopustivosti apelacije propisuje obavezu da se apelacija podnese u roku od 60 dana od dana kada je apelant primio odluku o posljednjem

efektivnom pravnom lijeku koji je koristio. Ovaj rok od 60 dana odnosi se i na podnošenje dopuna apelacije, te se samo izuzetno može prihvatiti dopuna apelacije podnesena van tog roka, i to ukoliko se odnosi na nove pravne okolnosti koje su nastale nakon proteka navedenog roka. Prema dosadašnjoj praksi Ustavnog suda, mogućnost podnošenja dopune apelacije ne može se tako široko tumačiti da bi se pod tim podrazumijevalo apelantovo pravo da u odnosu na isto činjenično stanje i iste osporene odluke apelaciju može dopunjavati sve vrijeme dok traje postupak povodom konkretne apelacije pred Ustavnim sudom, a van roka od 60 dana od dana kada mu je dostavljena odluka o posljednjem efektivnom pravnom lijeku koji je koristio (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 1426/05. od 9. novembra 2006. godine, tačka 49., objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 11/07. i Odluka broj AP 966/07. od 12. januara 2010. godine, tačka 30., dostupna na web-stranici Ustavnog suda www.ustavnisud.ba).

U konkretnom slučaju iz dopuna apelacije ne može se zaključiti da se one odnose na nove pravne okolnosti koje su nastale nakon podnošenja apelacije, niti apelant navodi da mu činjenice na koje ukazuje nisu bile poznate i u vrijeme kada je apelacija podnijeta. Stoga se Ustavni sud nije upuštao u ispitivanje apelantovih navoda u ovom dijelu.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 3701/10 od 10. aprila 2014. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Ocjena dokaza

Nema kršenja prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1., Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada sudovi sve izvedene dokaze ocijene pojedinačno i u međusobnoj vezi, te na osnovu brižljive i savjesne ocjene tih dokaza izvedu zaključak da je apelant počinio krivično djelo koje mu stavljeno na teret, te kada za svoje odlučnje daju detaljno i jasno obrazloženje koje zadovoljava standarde pravičnog suđenja.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud, prije svega, ukazuje da, prema praksi Evropskog suda i Ustavnog suda, zadatak ovih sudova nije da ispituju zaključke redovnih sudova u pogledu činjeničnog stanja i primjene prava (vidi, Evropski sud, *Pronina protiv Rusije*, Odluka o dopustivosti od 30. juna 2005. godine, aplikacija broj 65167/01.). Naime, Ustavni sud nije nadležan supstituirati redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je uopšteno zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli (vidi, Evropski sud, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02.). Zadatak Ustavnog suda je da ispita da li je eventualno došlo do povrede ili zanemarivanja ustavnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), te da li je primjena zakona bila, eventualno, proizvoljna ili diskriminacijska. Dakle, u okviru apelacione nadležnosti Ustavni sud se bavi isključivo pitanjem eventualne povrede ustavnih prava ili prava iz Evropske konvencije u postupku pred redovnim sudovima.

Dalje, Ustavni sud ukazuje na praksu Evropskog suda i Ustavnog suda, prema kojoj je zadatak redovnih sudova, a prvenstveno prvostepenog suda, da ocijene izvedene dokaze i njihovu relevantnost u konkretnom predmetu. Ustavni sud, stoga, neće procjenjivati kvalitet zaključaka redovnih sudova u pogledu procjene dokaza, ukoliko se ova procjena ne doima očigledno proizvoljnom. Isto tako, Ustavni sud se neće miješati ni u to kojim dokazima strana u postupku redovni sudovi poklanjaju povjerenje na osnovu slobodne sudijske procjene. To je isključivo uloga redovnih sudova, čak i kada su izjave svjedoka na javnoj raspravi i pod zakletvom suprotne jedna drugoj (vidi, Evropski sud, *Doorson protiv Holandije*, presuda od 6. marta 1996. godine, objavljena u Izvještajima broj 1996-II, stav 78. i Ustavni sud, Odluka broj AP 612/04. od 30. novembra 2004. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 19/05.).

Takođe, Ustavni sud ukazuje da je sud dužan savjesno ocijeniti sve dokaze pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima, pa onda na osnovu takve brižljive ocjene izvesti zaključak je li neka činjenica dokazana (član 296. stav 2., Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ br. 35/03., 37/03., 56/03., 78/04., 28/05., 55/06., 27/07., 53/07., 9/09. i 12/10.). Pri tome, prema članu 16. ovog zakona, sud i drugi organi nisu vezani ni ograničeni posebnim formalnim dokaznim pravilima, već po principu slobodne ocjene dokaza ocjenjuju postojanje ili nepostojanje neke činjenice. Međutim, ova slobodna ocjena dokaza zahtijeva obrazloženje kako svakog dokaza pojedinačno, tako i svih dokaza zajedno, te dovođenje svih sprovedenih dokaza u uzajamnu logičnu vezu. Princip slobodne ocjene dokaza ne predstavlja apsolutnu slobodu. Ta sloboda je ograničena opštim pravilima i zakonitostima ljudskog mišljenja i iskustva. Zbog toga je obaveza redovnog suda da u obrazloženju presude opiše proces pojedinačne ocjene dokaza, dovođenja svakog ocijenjenog dokaza u vezu sa drugim dokazima i izvođenja zaključka o dokazanosti određene činjenice.

Dovodeći u vezu navedene stavove s konkretnim predmetom, Ustavni sud ukazuje da u predmetnom krivičnom postupku nije izostala sveobuhvatna analiza izvedenih dokaza. Naime, Ustavni sud zapaža da je prvostepeni sud u svojoj presudi u potpunosti opisao proces pojedinačne ocjene dokaza, te njihovog dovođenja u međusobnu vezu i izvođenje zaključka da je apelant počinio predmetno krivično djelo za koje je proglašen krivim.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 221/11 od 10. aprila 2014. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Obrazloženje presude

U predmetnom postupku došlo do povrede apelantovog prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1., Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda s obzirom na to da je u obrazloženjima osporenih odluka Ustavni sud ustanovio proizvoljnost u pogledu primjene materijalnog prava.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju Ustavni sud smatra da je apelant pokrenuo parnični postupak za naknadu štete koja mu je pričinjena zbog neefikasnog, odnosno nezakonitog vođenja izvršnog postupka od Opštinskog suda u Širokom Brijegu, odnosno uredujućeg sudije u tom izvršnom postupku. Naime, apelant je smatrao da je pretrpio štetu zbog toga što je pravnosnažno rješenje o izvršenju dostavljeno banci na izvršenje tek nakon proteka 10 mjeseci, kada izvršenik više nije imao sredstava na svojim transakcijskim računima. Rješavajući po apelantovoj tužbi, redovni sudovi su, ocjenjujući sve provedene dokaze izvedene tokom postupka, a posebno na osnovu uvida u izvršni spis Opštinskog suda u Širokom Brijegu, utvrdili da apelant nije dokazao da mu je zahtijevana šteta prouzrokovana grubom nepažnjom ili namjerom kao posljedicom nezakonitog rada suda ili uredujućeg sudije.

Redovni sudovi su konstatovali da tuženi nije odgovoran zbog pogrešnog pravnog shvatanja, odnosno tumačenja pravne norme (kada je sud smatrao da treba sačekati sa provođenjem izvršenja dok se ne riješe žalbe trećih lica i kada je donio rješenje o odgodi izvršenja koje je ukinuo drugostepeni sud). Stoga je ocijenjeno da pogrešno pravno shvatanje uredujućeg sudije - ne upućuje da je on imao namjeru da apelantu pričinii štetu zbog čega nisu ispunjeni uvjeti za naknadu štete. Pri tome Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi odredbu člana 59. Zakona o sudovima Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“ br. 38/05., 22/06., 63/10. i 72/10.) doveli u vezu sa odredbama člana 172. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“ br. 29/78., 39/85., 45/89. i 57/89. i „Službeni list RBiH“ br. 2/92., 13/93. i 13/94.), kao i sa odredbama čl. 155. i 158. Zakona o obligacionim odnosima. Prema tome, uzimajući u obzir navedene odredbe, prema mišljenju redovnih sudova, apelant je morao da dokaže da postoji šteta, te da postoji krivica kao uzročna veza između radnje tuženog i nastale štete, a što on nije dokazao u konkretnom slučaju.

Ustavni sud podsjeća da je svojom Odlukom broj AP 1103/09. od 23. februara 2012. godine usvojio apelantovu apelaciju podnesenu zbog neprovođenja Rješenja o izvršenju broj Ip. 32/05. U navedenoj odluci Ustavni sud je, analizirajući dužinu izvršnog postupka, ustanovio da radnje koje je preduzeo Opštinski sud u Širokom Brijegu nisu rezultirale „provođenjem izvršne radnje kojom se izvršenje dovršava“ u smislu odredbe člana 64. Zakona o izvršnom postupku („Službene novine FBiH“ br. 32/03., 52/03., 33/06., 39/06., 39/09. i 35/12.), kao i da sud nije preduzeo niti jednu radnju s ciljem da okonča predmetni izvršni postupak u smislu odredbe člana 64. ovog zakona - za šta nije ponudio razumno opravdanje. U navedenoj odluci Ustavni sud je ukazao na stavove Evropskog suda u pogledu naročite marljivosti nadležnih vlasti u postupcima u kojima domaći zakon propisuje da određeni sudski postupci imaju hitan karakter (vidi, Evropski sud, *Borgese protiv Italije*, presuda od 26. februara 1992. godine, serija A broj 228-B, stav 18.). Takođe je ukazao i na stav Evropskog suda prema kojem u izvršnom postupku, zbog same njegove naravi, treba postupati ekspeditivno (vidi, Evropski sud, presuda *Comingersoll S. A.*

protiv Portugala [GC], broj 35382/97., stav 23., ECHR 2000-IV).

Ustavni sud podsjeća da je u konkretnom slučaju apelant tražio naknadu štete zbog toga što je uredujući sudija pravno-snažno Rješenje o izvršenju broj Ip-32/05. od 7. marta 2005. godine dostavio na provođenje banci tek 19. januara 2006. godine, dakle, nakon proteka roka od 10 mjeseci, kada izvršenik na svojim transakcijskim računima nije imao dovoljno sredstava kojima bi apelant namirio svoja potraživanja po osnovu vjerodostojne isprave (mjenice). Dakle, u predmetnom postupku apelant je ukazivao da je, zbog nezakonitog rada suda, odnosno uredujućeg sudije, u izvršnom postupku pretrpio štetu, budući da nakon perioda od 10 mjeseci nije mogao više naplatiti svoje potraživanje od izvršenika.

Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud će ukazati na neke od relevantnih odredaba Zakona o izvršnom postupku, a iz kojih proizlaze jasni principi izvršnog postupka. Tako, Ustavni sud primjećuje da je odredbom člana 5. Zakona o izvršnom postupku propisano da je izvršni postupak hitne prirode, te da se od suda u izvršnom postupku zahtijeva hitno postupanje. Odredbom člana 40. stav 6., Zakona o izvršnom postupku je propisano da se rješenje o izvršenju koje je doneseno na osnovu mjenice i čeka dostavlja odmah po donošenju - radi zapljene sredstava na računu izvršenika. Dalje, odredbom člana 53. Zakona o izvršnom postupku propisano je da upućivanje na parnicu trećih lica ne spriječava provođenje izvršenja, niti ostvarivanje potraživanja tražioca izvršenja. Takođe, odredbom člana 60. Zakona o izvršnom postupku propisano je da, ako zakonom nije drukčije određeno, izvršenje se može odgoditi potpuno ili djelimično - samo na prijedlog tražioca izvršenja. Dakle, iz navedenih odredaba Zakona o izvršnom postupku proizlazi da je izvršni postupak koncipiran na način da se izvršenje provede u što kraćem roku pri čemu važnu ulogu u provođenju izvršenja ima tražilac izvršenja na način da predlaže predmet i način izvršenja, kao i da jedino tražilac izvršenja može predložiti da se izvršenje odgodi potpuno ili djelimično.

Dovodeći navedene odredbe u kontekst konkretnog predmeta, Ustavni sud primjećuje da je apelant na neke od spomenutih odredaba ukazivao u svojim pisanim podnescima u toku postupka (tužbi, žalbi i reviziji), ali da se redovni sudovi u predmetnom postupku nisu očitovali na te apelantove navode. Naime, Ustavni sud je ustanovio da redovni sudovi prilikom rješavanja apelantovog tužbenog zahtjeva nisu imali u vidu relevantne odredbe Zakona o izvršnom postupku, iako je apelant tokom postupka ukazivao da je zbog nezakonitog rada uredujućeg sudije u izvršnom postupku pretrpio štetu koju potražuje od tuženog. Redovni sudovi su prilikom rješavanja tužbenog zahtjeva imali u vidu samo relevantne odredbe Zakona o obligacionim odnosima koje su doveli u vezu sa odredbom člana 59. Zakona o sudovima FBiH. Navedeno, prema mišljenju Ustavnog suda, ukazuje na proizvoljnost u primjeni materijalnog prava, budući da je u konkretnom slučaju prilikom rješavanja apelantovog tužbenog zahtjeva trebalo dovesti u vezu odredbe Zakona o izvršnom postupku sa relevantnim odredbama Zakona o obligacionim odnosima (čl. 155., 158. i 172. stav 1.) i odredbom člana 59. Zakona o sudovima u FBiH.

Dalje, Ustavni sud ukazuje da se, prema mišljenju ovog suda, u konkretnom slučaju ne radi o pogrešnom pravnom shvatanju uredujućeg sudije, kako to smatraju redovni sudovi, već o neaktivnosti suda u periodu od 10 mjeseci u kojem vremenu je izvršenik podigao sredstva sa svojih transakcijskih računa, kao i otuđena roba, a kako to proizlazi iz nalaza stalnog sudskog vještaka za finansije od 30. maja 2008. godine. Naime, proizlazi da je upravo u tom periodu nadležni sud postupao suprotno odredbama Zakona o izvršnom postupku koje idu u pravcu da se izvršenje provede u što kraćem roku - na način da tražilac izvršenja naplati svoja potraživanja. S tim u vezi, Ustavni sud podsjeća da i član 6. stav 1., Evropske konvencije nameće obavezu javnoj vlasti da se postara da sudski postupak bude ekspeditivan pogotovo kada je u pitanju izvršni postupak u kojem, zbog same njegove prirode, treba postupati hitno (vidi, Evropski sud, *Mahmutović protiv Hrvatske*, aplikacija broj 9505/03. od 15. februara 2007. godine, stav 26.). U suprotnom se postavlja i pitanje povrede prava na imovinu tražioca izvršenja zbog nemogućnosti da se realizuju potraživanja koja su predmet izvršenja.

Pored navedenog, Ustavni sud ukazuje da, u smislu odredbe člana 158. Zakona o obligacionim odnosima, krivica postoji kada je štetnik prouzrokovao štetu i nepažnjom. Dakle, u smislu navedene odredbe, da bi postojala krivica, nije neophodna samo gruba nepažnja ili namjera, kako to smatraju redovni sudovi u konkretnom slučaju, već je dovoljno da postoji i nepažnja. Stoga, prema mišljenju Ustavnog suda, i u ovom dijelu obrazloženja osporenih presuda ukazuju na proizvoljnost u primjeni materijalnog prava.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 4209/10. od 28. marta 2014. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Proizvoljna primjena prava

Postoji kršenje prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1., Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda budući da iz obrazloženja osporene presude proizlazi da je Vrhovni sud proizvoljno primijenio odredbu člana 183. Zakona o obligacionim odnosima.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud ukazuje na to da je odredbom člana 183. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“ br. 29/78., 39/85. i 57/89., te „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 17/93., 3/96., 39/03. i 74/04.) propisano da lice koje je prema zakonu obavezno zaključiti neki ugovor - dužno je da naknadi štetu ako na zahtjev zainteresovanog lica bez odlaganja ne zaključi taj ugovor. Ovom zakonskom normom osiguran je pravom zaštićeni interes koji nije prinudno ostvariv jer nedostaje konkretno zapriječena zakonska prinuda za slučaj odbijanja da se ugovor zaključi. Dakle, navedenom odredbom zakonski je utvrđena obaveza sklapanja određenog ugovora, odnosno pravo na zaključenje ugovora i istovremeno predviđena i odgovarajuća zaštita u vidu naknade štete ukoliko se to pravo ne ostvari.

Garantovanjem navedenog prava zainteresovano lice kao oštećenik dobija po zakonu pravo na tužbu za naknadu štete u materijalnom smislu jer konkretno na njegovoj strani postoji odštetni zahtjev radi stvarno mu uzrokovane štete zbog štetnikovog neodazivanja i protivljenja da s njim sklopi onaj ugovor na čije sklapanje je po zakonu obavezan. Dakle, u ovakvim slučajevima kod štetnika postoji *culpa in contrahendo*.

Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud nalazi da navedena odredba u suštini štiti zainteresovano lice u slučaju da lice koje je prema zakonu obavezno da zaključi neki ugovor - taj ugovor ne zaključi. Dalje, Ustavni sud nalazi da navedena odredba ne propisuje koji je to rok u kojem je zainteresovano lice dužno zahtijevati sklapanje ugovora od lica koje je prema zakonu na to obavezno. Navedeno primjećuje i Vrhovni sud u svom odgovoru na apelaciju. Takođe, navedena odredba ne propisuje ni formu u kojoj bi trebao biti podnesen zahtjev zainteresovanog lica. Stoga se, prema mišljenju Ustavnog suda, proizvoljnim ukazuje tumačenje i primjena ove odredbe u okviru Vrhovnog suda, na način da apelant u razumnom roku, računajući od dana kada je dobio obavijest da je izabran za jednog od najpovoljnijih ponuđača, nije zahtijevao od tuženog zaključenje spornog ugovora. Ustavni sud ukazuje na to da određivanje u okviru redovnih sudova koji je to razuman rok za obraćanje licu koje je prema zakonu dužno sklopiti neki ugovor u svakom pojedinom slučaju - ne proizlazi iz odredbi člana 183. Zakona o obligacionim odnosima.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 554/12. od 16. januara 2013. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU

Postoji povreda prava na pravično suđenje u razumnom roku iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1., Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada je izvršni postupak po apelantinom prijedlogu za izvršenje pravnosnažnih rješenja trajao duže od sedam godina iako se i prema domaćem zakonu i prema ovoj konvenciji izvršni postupak smatra postupkom hitne prirode pri čemu se dužina postupka u cijelosti može staviti na teret redovnim sudovima, prvenstveno Opštinskom sudu.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud, prije svega, ukazuje da, prema ustaljenoj praksi Ustavnog suda, „izvršenje presude koju donese bilo koji sud mora biti posmatrano kao integralni dio suđenja u smislu člana 6. Evropske konvencije“ (vidi vodeće odluke Ustavnog suda br. AP 288/03. od 17. decembra 2004. godine, stav 28., objavljena u „Službenom glasniku BiH“, broj 8/05. i AP 464/04. od 17. februara 2005. godine, stav 27., objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 40/05.). Ustavni sud, dalje, ukazuje na stav Evropskog suda prema kojem su države ugovornice dužne da organizuju svoj sistem izvršenja pravnosnažnih presuda na način koji je djelotvoran kako pravno, tako i u praksi, te da osiguraju izvršenje bez nepotrebnih odgađanja (vidi, Evropski sud, *Fuklev protiv Ukrajine*, presuda broj 71186/01. od 7. juna 2005. godine, stav 84.).

Ustavni sud podsjeća da se, prema praksi Evropskog suda i Ustavnog suda, razumnost dužine trajanja postupka mora ocjenjivati u svjetlu okolnosti pojedinog predmeta, vodeći računa o kriterijima uspostavljenim praksom Evropskog suda, a naročito o složenosti predmeta, ponašanju strana u postupku i nadležnog suda ili drugih javnih vlasti, te o značaju koji konkretna pravna stvar ima za apelanta. Takođe, sa izvršnim postupkom se, zbog same njegove prirode, treba postupati hitno (vidi, Evropski sud, *Mahmutović protiv Hrvatske*, aplikacija broj 9505/03. od 15. februara 2007. godine, stav 26.).

Ustavni sud zapaža da je predmetni izvršni postupak započeo 29. marta 2004. godine, kada je apelantica podnijela prijedlog za izvršenje rješenja, te da je okončan pravnosnažnim Rješenjem Opštinskog suda od 12. decembra 2011. godine. Iz navedenog proizlazi da je predmet ocjene Ustavnog suda period od sedam godina i osam mjeseci.

U konkretnom slučaju radi se o izvršnom postupku koji se, prema relevantnim zakonskim odredbama i praksi Evropskog suda, smatra hitnim, te koji zahtijeva dodatnu ažurnost suda u odnosu na zakonsku obavezu suda da izvršni postupak provede bez nepotrebnih odugovlačenja i zastoja. U tom kontekstu, Ustavni sud prvenstveno smatra da se u konkretnom slučaju ne radi o složenom postupku, te da apelantica svojim ponašanjem nije uticala na dužinu predmetnog postupka.

Dalje, imajući u vidu da je izvršni postupak za realizaciju potraživanja iz osnova socijalne pomoći i koji je, stoga, za apelanticu izuzetno važan trajao osam godina i osam mjeseci, Ustavni sud smatra da je dužina predmetnog postupka *a priori* nerazumna i da traži sveobuhvatnu ocjenu. Naime, takva dužina bi se mogla opravdati samo u izuzetnim okolnostima koje Ustavni sud u okolnostima konkretnog predmeta nije prepoznao, niti su ih redovni sudovi predočili. Pri tome, Ustavni sud naglašava da navodi Opštinskog suda (veliki broj predmeta u radu i kadrovska popunjenost) ne mogu biti opravdanje za dužinu predmetnog izvršnog postupka zato što Opštinski sud nije dostavio dokaze koji bi ukazivali da je preduzeo adekvatne mjere u smislu sistemskog rješavanja ovog problema, pa sama okolnost da ima u radu veliki broj predmeta i mali broj sudija - ne može biti opravdanje za nerješavanje konkretnog predmeta u tako dugom periodu. Zbog toga se dužina predmetnog postupka može u cijelosti pripisati propustu redovnih sudova, prvenstveno Opštinskom sudu - da djelotvorno kontrolišu predmetni izvršni postupak.

Apelantica je zatražila naknadu nematerijalne štete zbog nedonošenja odluke u razumnom roku u iznosu od 1.000,00 KM. U smislu člana 76. stav 2., Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud izuzetno, na apelantov zahtjev, može odrediti naknadu za nematerijalnu štetu. Međutim, Ustavni sud podsjeća da, za razliku od postupka pred redovnim sudovima, naknadu nematerijalne štete određuje kao satisfakciju u posebnim slučajevima kršenja zagarantovanih ljudskih prava i osnovnih sloboda (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 938/04., „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 20/06.).

Prilikom odlučivanja o apelantinom zahtjevu za naknadu nematerijalne štete Ustavni sud upućuje na ranije utvrđen

princip određivanja visine naknade štete u ovakvim slučajevima (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 938/04., objavljena u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“ broj 20/06., st. 48-51.). Prema utvrđenom principu, apelantima bi za svaku godinu odgađanja da se donese odluka - trebalo isplatiti iznos od približno 150,00 KM, odnosno dvostruki iznos u predmetima koji zahtijevaju posebnu hitnost. S obzirom na to da je predmetni postupak trajao sedam godina i osam mjeseci, te da se radi o hitnom postupku, Ustavni sud smatra da bi apelantici trebalo na ime nematerijalne štete, zbog nedonošenja odluke u razumnom roku, isplatiti iznos od 2.100,00 KM.

Međutim, apelantica potražuje naknadu nematerijalne štete u iznosu od 1.000,00 KM zbog dužine trajanja predmetnog postupka. Stoga, Ustavni sud, podržavajući vlastitu praksu u predmetima koji su sa ovog aspekta pokretali slična pitanja (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 3326/08. od 9. marta 2011. godine, tačka 61.), smatra da apelantici, s obzirom na sadržaj njenog zahtjeva za naknadu nematerijalne štete, kojim je Ustavni sud vezan u smislu člana 32. Pravila, te usvojene kriterije Ustavnog suda, pripada naknada nematerijalne štete u iznosu od 1.000,00 KM, koliko je apelantica apelacijom i tražila. Navedeni iznos apelantici je dužna isplatiti Vlada Unsko-sanskog kantona s obzirom na sjedište Opštinskog suda u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 70/10. od 28. februara 2013. godine)

Postoji povreda prava na pravičan postupak u odnosu na donošenje odluke u razumnom roku iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1., Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada se ukupno trajanje postupka, u predmetu utvrđenja ništavosti kupoprodajnih ugovora, u periodu od sedam godina i četiri mjeseca i koji još uvijek nije pravnosnažno okončan, može u cijelosti da stavi na teret Osnovnom sudu koji nije dao bilo kakve razloge koji bi mogli da se smatraju razumnim i objektivnim opravdanjem za ovako dugo trajanje postupka.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 2550/08. od 29. juna 2010. godine)

Ne postoji povreda prava na donošenje odluke u razumnom roku u okviru prava na pravičan postupak iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1., Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda zbog toga što apelantovim propustom nisu stvorene procesne pretpostavke za postupanje Kantonalnog suda povodom njegove tužbe. S obzirom na to da još uvijek nije pravnosnažno okončan postupak u konkretnoj pravnoj stvari, Ustavni sud smatra preuranjenim apelantove navode o povredi prava na dom iz člana II/3f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, te prava na imovinu iz člana II/3k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1. uz Evropsku konvenciju.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 1458/08. od 13. oktobra 2010. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE, PRAVO NA POŠTOVANJE PRAVA NA DOM I PRAVO NA IMOVINU

U situaciji kada nije utvrđena proizvoljna primjena Zakona o stambenim odnosima, te kada nije izostalo obrazloženje Vrhovnog suda u pogledu suštinskog pitanja u ovom sporu, ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije, prava na poštovanje prava na dom iz člana II/3f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, te prava na imovinu iz člana II/3k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1. uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud, prilikom odlučivanja o reviziji tužioca, pošao od relevantnih odredaba Zakona o stambenim odnosima – ZSO („Službeni list SRBiH“ br. 14/84., 12/87. i 36/89., „Službeni list RBiH“ broj 2/93. i „Službene novine FBiH“ br. 11/98. i 19/99.) - 4., kojima je regulisano pitanje šta se ne smatra stanom u smislu navedenog zakona, a zatim se osvrnuo na relevantne odredbe Pravilnika (član 91. st. 1. i 2. i član 92.) kojim je propisano šta se u konkretnom slučaju smatra stanom za službene potrebe, te koji je to konkretno rad koji se odnosi na vršenje službene dužnosti. U tom smislu, Vrhovni sud je zaključio da iz odredaba Pravilnika jasno proizilazi da je ovim opštim aktom, kao podzakonskim aktom, regulisan status stanova koji se dodjeljuju, način dodjele i međusobnih odnosa, navodeći pritom da su se, u smislu odredaba Pravilnika, stanom smatrali samo stanovi za dodjelu radnicima i kadrovski stanovi kao posebne kategorije, dok se stanovi za potrebe službene dužnosti nisu smatrali stanom. Primjenjujući navedene propise na činjenice konkretnog predmeta, Vrhovni sud je zaključio da je nesporno da je odlukom direktora tužioca od 27. oktobra 1989. godine (na osnovu odluke Radničkog savjeta tužioca od 15. februara 1989. godine) dodijeljen predmetni stan u službene potrebe, te da je na osnovu te odluke apelant i zaključio ugovor o zakupu službenog stana i bio korisnik stana za službene potrebe, a što jasno proizilazi iz odredbe člana 10. ugovora, kao i da je odredbom člana 3. navedenog ugovora o zakupu propisano da se „korisnik stana obavezuje da će obavljati službene dužnosti na poslovima i radnim zadacima razvoja, projektovanja i održavanja automatskih sistema, zbog kojih mu preduzeće i daje na korišćenje stan“. Vrhovni sud je, stoga, konstatovao da je pogrešan stav redovnih sudova da je predmetni stan dodijeljen apelantu kao kadru i da njegov posao nije bio vezan za funkciju i obavljanje specifičnih poslova u smislu odredbe st. 3. i 4. člana 4. ZSO. Slijedom navedenog, a imajući u vidu činjenicu da je apelant na svoj zahtjev raskinuo radni odnos sa tužiocem 1995. godine, Vrhovni sud je odlučio da su ispunjeni uslovi iz člana 124. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“ br. 29/78., 39/85., 45/89. i 57/89. i „Službeni list RBiH“ br. 2/92. i 13/93.) za raskid spornog ugovora o zakupu predmetnog stana, jer je apelant kao zakupac prekinuo obavljanje službene dužnosti kod tužioca.

U kontekstu odlučivanja Vrhovnog suda u konkretnoj pravnoj stvari, Ustavni sud zapaža da član 4. stav 3., ZSO govori o

„stanovima za vršenje službene dužnosti“, a član 24. stav 4., ZSO sadrži odredbe o „kadrovskim stanovima“. Prema mišljenju Ustavnog suda, iz odredaba člana 4. st. 3. i 4. ZSO može se zaključiti da se „stanovi za vršenje službene dužnosti“ odnose na stanove koji su bili namijenjeni zaposlenicima za obavljanje određenih poslova, odnosno službenih dužnosti (funkcija), te da se na takvim stanovima, ukoliko su ispunjeni uslovi iz člana 4. ZSO, nije moglo steći stanarsko pravo. S druge strane, odredbe člana 24. st. 1. i 4., ZSO propisuju da se „kadrovski stan“ dodjeljuje na korišćenje u skladu sa opštim aktom davaoca stana, te u vezi s tim propisuju određeni uslovi. Međutim, u konkretnom slučaju nesporno je utvrđeno da je tužilac sa apelantom zaključio ugovor o zakupu predmetnog stana u smislu odredbe člana 59. ZSO a ta zakonska odredba propisuje da se može zaključiti ugovor o zakupu na stanovima na kojima nema stanarskog prava u smislu člana 2. stav 4. ZSO. Davanjem predmetnog stana u zakup, prema mišljenju Ustavnog suda, zasnovan je građanskopravni odnos u smislu relevantnih odredaba ZOO.

Imajući u vidu navedeno, a dovodeći u vezu sa činjenicama konkretnog predmeta, Ustavni sud primjećuje da nije proizvoljan zaključak iz osporene odluke Vrhovnog suda da je pogrešno primijenjen materijalni propis (ZSO) u odlukama redovnih sudova kada je predmetni stan tretiran kao kadrovski, umjesto kao službeni a što nesporno proizilazi i iz ugovora o zakupu predmetnog stana koji su stranke zaključile. Dakle, Ustavni sud smatra da je Vrhovni sud, suprotno navodima apelacije, u obrazloženju osporene odluke dao dovoljno jasne, detaljne i precizne razloge za svoje odlučivanje, te primjećuje da se ne može zaključiti da je primjena relevantnih propisa u bilo kom dijelu proizvoljna ili neprihvatljiva sama po sebi, kao i da takvo obrazloženje iz osporene odluke Ustavni sud ne smatra proizvoljnim. Stoga, u vezi sa pravom na pravično suđenje, Ustavni sud smatra da su apelantovi navodi u ovom dijelu neosnovani.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 3537/09. od 20. decembra 2012. godine)

PREURANJENOST APELACIJE

U skladu sa članom 16. stav 3., Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može iznimno da razmatra apelaciju i kada nema odluke nadležnog suda, ukoliko apelacija ukazuje na ozbiljna kršenja prava i osnovnih sloboda koje štite Ustav Bosne i Hercegovine ili međunarodni dokumenti koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

Iz obrazloženja:

Prema praksi Ustavnog suda, revizija je, u slučaju kada su ispunjeni uslovi dopustivosti predviđeni procesnim zakonom, djelotvoran pravni lijek koji su apelanti dužni iscrpiti prije podnošenja apelacije Ustavnom sudu, u smislu člana 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Apelanti odlučuju koji će pravni lijek koristiti, bez obzira na to da li se radi o redovnom ili vanrednom pravnom lijeku. U interesu ostvarivanja prava apelanta je da se iscrpe sve mogućnosti odlučivanja pred redovnim sudovima, u skladu sa pozitivnim propisima. S obzirom na izuzetak predviđen u članu 237. stav 3., Zakona o parničnom postupku, prema kojem Vrhovni sud može da dozvoli reviziju u svim predmetima, Ustavni sud bi donošenjem svoje odluke prije donošenja odluke Vrhovnog suda o izjavljenoj reviziji pre-judicirao ovo pitanje.

Dakle, u konkretnom slučaju apelacija je preuranjena jer je podnesena prije odluke Vrhovnog suda o reviziji. Nakon donošenja odluke o reviziji, nezavisno od vrste te odluke, apelanti imaju mogućnost da ponovo podnesu apelaciju u kojoj su, u smislu člana 19. stav 3., Pravila Ustavnog suda, dužni na propisanom obrascu apelacije, pod tačkom 8a) ostale odluke, navesti i ovu odluku Ustavnog suda.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 118/09. od 26. januara 2012. godine)